

ISSN 2311-8164

НАУКОВИЙ ВІСНИК

Мукачівського державного університету

№ 21(16)' 2016

ISSN 2311-8164

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАУКОВИЙ ВІСНИК
МУКАЧІВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ

ЖУРНАЛ НАУКОВИХ ПРАЦЬ

№ 21 (16)'2016

МУКАЧЕВО
2016

УДК 001 (05)

**Науковий вісник Мукачівського
державного університету:**
журнал наукових праць
Випуск 21 (16) 2016

Заснований у 2006 р. Виходить двічі на рік

*Журнал зареєстровано та проіндексовано у
таких міжнародних науково-метричних
каталогах та базах даних:*

- **Index Copernicus (ICV 2015: 32.62)**
- **ResearchBib**
- **РИНЦ**

Головний редактор

Щербан Тетяна Дмитрівна – д.психол.н.,
професор, Заслужений працівник освіти України

Заступники головного редактора

Гоблик Володимир Васильович – д.е.н., доцент,
Заслужений економіст України

Товканець Ганна Василівна – д.пед.н., проф.

Відповідальний секретар

Лизанець Анжела Гейзівна – к.е.н., доцент

Редакційна колегія

Козарь Оксана Петрівна – д.т.н., доцент
(**відповідальний за напрям «Природничі та
технічні науки»**)

Березовська Лариса Іванівна – к.психол.н.,
доцент (**відповідальний за напрям
«Гуманітарні та суспільні науки»**)

Ліба Наталія Степанівна – к.е.н., доцент
(**відповідальний за напрям «Економічні науки»**)

Мілашовська Ольга Іванівна – д.е.н., професор
Проскура Володимир Федорович – д.е.н.,
професор

Лужанська Тетяна Юріївна – к.геогр.н., доцент
Моргун Алла Володимирівна – к.філол.н., доцент

Стегней Маріанна Іванівна – д.е.н., доцент
Фізеші Октавія Йосипівна – к.пед.н., доцент

Кабацій Василь Миколайович – к.фіз.-мат.н.,
доцент

Мовчан Катерина Миколаївна, директор
бібліотеки МДУ

Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації
серія КВ № 14990-3962ПР від
05.03.2009 р.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК № 4916 від 16.06.2015

Засновник і видавець:

Мукачівський державний університет
Україна, 89600, Закарпатська область,
м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26
тел. (03131) 2-11-09
факс (03131) 2-11-09
e-mail: nauka@msu.edu.ua

*Рекомендовано до друку та поширення
через мережу Інтернет Вченою радою
Мукачівського державного
університету,
(протокол № 6 від 24.11.2016 р.)*

*З 6 випуску «Науковий вісник
Мукачівського державного
університету»
має власну подвійну нумерацію*

**Науковий вісник
Мукачівського державного
університету** - журнал наукових
праць, який включає публікації
провідних науковців, практиків та
студентів, згруповані за трьома
напрямами (гуманітарні та суспільні
науки, природничі та технічні науки,
економічні науки), які висвітлюють
актуальні питання розвитку науки та
освіти.

Може бути корисним для
науково-педагогічних, інженерно-
технічних працівників, аспірантів та
студентів.

Науковий вісник Мукачівського державного університету : журн. наук. пр. / Ред.кол.:
Щербан Т.Д. (гол. ред.) та ін. – Мукачево : Вид-во МДУ, 2016. - № 21 (16). - 287 с.

ISSN 2311-8164

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE

SCIENTIFIC BULLETIN

OF

MUKACHEVO STATE UNIVERSITY

JOURNAL OF SCIENTIFIC ARTICLES

ISSUE 21 (16)'2016

**MUKACHEVO
2016**

UDC 001 (05)

**Scientific Bulletin of Mukachevo State
University:
Journal of scientific articles
Issue 21 (16) 2016**

Founded in 2006, published twice a year

The journal has been registered and indexed in such international scientometric catalogs and databases:

- **Index Copernicus (ICV 2015: 32.62)**
- **ResearchBib**
- **PIHII**

Chief Editor

Shcherban Tetyana D. – Ph. D, professor,
Honored Worker of Education of Ukraine

Deputy of chief editor

Hoblyk Volodymyr – Ph.D, docent,
Honored Economist of Ukraine
Tovkanets Hanna – Ph.D, professor

Executive Secretary

Lyzanets Anzhela – Ph.D, docent

Editorial board

Kozar Oksana – Ph.D, docent
**(responsible for the direction of «Natural
and Engineering Sciences»)**

Berezovska Larysa – Ph.D, docent
**(responsible for the direction of
«Humanities and social sciences»)**

Liba Nataliya - Ph.D, docent **(responsible
for the direction of «Economic
sciences»)**

Milashovska Olha – Ph.D, professor
Proskura Volodymyr – Ph.D, professor
Luzhanska Tetyana – Ph.D, docent
Morhun Alla - Ph.D, docent
Stehney Marianna – Ph.D, docent
Fizeshi Oktaviya - Ph.D, docent
Kabatsiy Vasyl– Ph.D, docent
Movchan Kateryna - Director of MSU
library

Certificate of registration of
print media
Series KV number of PR 14990-3962 from
05.03.2009 p.

Certificate of subject of publishing
Series DK number 4916 from 06/16/2015

Founder and Publisher:

Mukachevo State University
Ukraine, 89600, Transcarpathian region,
Mukachevo, st. Uzhgorodska 26
Tel. (03131) 02.11.09
Fax: (03131) 02.11.09
email:nauka@msu.edu.ua

*Recommended for publication and
spreading through the Internet by the
Academic Council of
Mukachevo State University,
(protocol № 6 from 24.11. 2016.)*

*From 6 issue of «Scientific Bulletin of
Mukachevo State University»
has its own dual numbering*

**Scientific Bulletin of Mukachevo
State University** - the journal of scientific
articles, which includes the publication of
leading researchers, practitioners and
students grouped in three areas (humanities
and social sciences, natural and technical
sciences, economic sciences) that highlight
actual issues of science and education.

It may be useful for scientific-
educational, engineering and technical
personnel, graduate and students.

Міністерство освіти і науки України
Мукачівський державний університет

2016. Випуск № 21(16)
Видається з 2006 р.

Зміст

ПРИРОДНИЧІ І ТЕХНІЧНІ НАУКИ

С.Ю. Бабич, В.Ф. Лазар, Ю.П. Глухов. Динамика двухслойного полупространства с начальными напряжениями при воздействии подвижной нагрузки	7
А.О. Деркач, О.А. Охмат. Використання похідних полігексаметиленгуанідину у шкіряній промисловості.....	20
Т.О. Колесник, О.А. Андреєва, Л.А. Майстренко, О.В. Асаулова. Пергамент: особливості виготовлення, структура та властивості	25
О.А. Потебенько, О.А. Охмат, В.А. Паламар. Шляхи підвищення екологічності процесу хромового дублення у виробництві натуральної шкіри.....	32

ГУМАНІТАРНІ І СУСПІЛЬНІ НАУКИ

С.Г.Гавришко, В.В. Піпаш., А. А. Рошко. Особливості організації та планування пригодницького туризму.....	38
В.В. Іванова. Становлення образу Я дитини дошкільного віку: теоретичний аспект дослідження.....	47
Г.Ф. Ільтьо, А.А. Товт, Н.В. Блистів. Туристичний імідж України як складова ефективної державної політики	54
Т.Ю. Лужанська, Т.В. Теличко, В.Ю. Деркач. Основні аспекти геополітичних процесів в сфері туристичної діяльності.....	63
Л.Ю. Матвійчук, М.І. Лепкий, С.А. Костенко. Шляхи модернізації та вдосконалення туристичних маршрутів за допомогою новітніх технологій.....	69
В.М. Мішак. Психологічні передумови формування соціокультурної компетенції у майбутніх вчителів англійської мови у процесі вивчення німецької мови як другої іноземної	76
А.В. Моргун, Т.В. Теличко, С.В. Черничко. Розвиток соціально-культурного сервісу в сфері гостинності.....	81
С.М. Писаренко, О.О. Пітковят, В.Т. Фецинець. Геопросторова організація світового туристичного ринку.....	91
О.С. Рижченко. Китайський детектив у європейському варіанті.....	101
Н.В. Теличко. Підготовка вчителя до компетентісно – орієнтованого навчання англійської мови	110

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

Г.Г. Білак, Г.І. Пуйо. Впровадження інноваційних технологій в менеджмент готельного підприємства: автоматизовані системи управління готелю.....	118
Н. Ю. Гладинець, Д.В. Левко. Валютно-курсова політика НБУ як інструмент регулювання економіки.....	125
В.М. Головачко, А. В. Віщак. Податковий облік зовнішньоекономічної діяльності.....	132
В.М. Головачко, Б. К. Кіш. Особливості обліку податку на доходи фізичних осіб.....	138
В.М. Головачко, В. В. Шушкевич. Генезис розвитку податку на прибуток.....	143
В.М. Головачко, І.І. Савчин. Поняття та оцінка інвестиційної нерухомості.....	150

М.В. Ігнатишин, В.М. Василенко. Міжбюджетні трансферти як інструмент вирівнювання бюджетів України.....	157
М. В. Ігнатишин, В. Р. Луник. Трансформація податкової системи України в контексті реалізації податкових реформ.....	169
М.В. Ігнатишин, К. В. Кулішов. Прибуток - головний стимул підприємства та узагальнюючий показник фінансового результату.....	177
А.Г. Лизанець, В.Є. Грабовчак. Чинники та перспективи розвитку легкої промисловості Закарпатської області	185
Н.С. Ліба, Є.Є. Назаренко. Організаційні аспекти системи внутрішнього контролю на підприємстві	192
Д.В. Максименко, Д.І. Жмуркович. Управлінський облік – ключовий елемент дієвого розвитку підприємства.....	198
Д.В. Максименко, К.І. Віщак. Класифікація грошових коштів для потреб обліку.....	203
Д.В. Максименко, Ю.Ю. Чекан . Збалансована система показників у системі стратегічного управлінського обліку.....	209
О.І. Омельченко. Аналіз динаміки розвитку кредитного ринку України та оцінка його волатильності.....	216
В. В. Папц, О. В. Вашурін, В. В. Остап. Механізми державного регулювання туристичної сфери в Україні.....	225
В.Ф. Проскура, Р.В. Баков. Необхідність запровадження ризик-менеджменту на сучасному підприємстві	235
В.Ф. Проскура, А.Є. Терновська. Вплив оптимізації територіального розміщення логістичних об'єктів на підвищення рівня їх економічної безпеки	243
М.В. Реслер, В.В. Агафонова. Організація бухгалтерського обліку витрат та доходів підприємства.....	249
М.В.Реслер, М. А. О. Гребенюк. Класифікація грошових коштів, її використання для потреб обліку.....	257
М. М. Свердан. Бідність як соціально-економічний феномен суспільства	261
Joanna Sepiolo. Intelligence business, application e-technologies in the tourist economy	268
Tomasz Dziechciarz. Agritourism in region Roztocze – as the example of the influence of human factor for the development of the entrepreneurship in the rural areas of the east of Poland	274

дубильных растворов, в результате чего растворы накапливаются на предприятиях. Вместе с отработанными растворами на заводах растут объёмы твёрдых хромсодержащих побочных продуктов производства.

Несмотря на вышперечисленное, сегодня заводы не могут полностью отказаться от использования соединений хрома. Это связано с традиционностью технологии, отработанными методиками выполнения процесса дубления, высокими механическими показателями кожи хромового дубления и тому подобное. Основные научные исследования в данной области сегодня ведутся в направлении внедрения ресурсосберегающих, экологически ориентированных, малоотходных, энергосберегающих и других видов технологий с повторным использованием побочных продуктов производства или сточных вод. Цель исследования заключается в изучении возможности повышения экологичности процесса хромового дубления при условии применения альтернативных технологий.

Ключевые слова: хромовый дубитель, экологизация, альтернативная технология, кожа, безопасность товара.

ANNOTATION

WAYS OF IMPROVING THE CHROME TANNING ECOLOGY IN LEATHER PRODUCTION

The article discusses the problems associated with the use of chrome tanning agents in the leather production. It has investigated the safety of leather goods, in terms of its production.

Leather production belongs to the third class of danger because of various chemicals used. The most toxic tannery substances are chromium compounds. The average degree of their use in typical production is 70-80%. Today leather factories cannot provide full waste utilization of tanning materials, as a result of this they accumulate in the workplace. Along with this there's an increase in number of chrome solid wastes on factories. Despite the above mentioned, factories cannot completely eliminate the use of chromium compounds now. This is the traditional technology of tanning process with high mechanical leather performances made by chrome tanning and etc. Basic researches in the leather industry are directed towards introducing resource-saving, environmentally oriented, low-waste, energy-saving technologies, by-product reuse or manufacturing waste water. The purpose of the study is to explore ways of improving the environmental performance of chrome tanning process by providing alternative technologies.

Keywords: chrome tanning agents, ecologization, alternative technology, leather, safety products.

УДК 339.562

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПЛАНУВАННЯ ПРИГОДНИЦЬКОГО ТУРИЗМУ

ГАВРИШКО С.Г., ППАШ В.В., РОШКО А. А.

Мукачівський державний університет

Стрімкий розвиток туристичної сфери та зростаючі бажання у туристів зумовлюють створювати нові різновиди туризму. Одним із таких молодих різновидів є пригодницький туризм. З кожним роком ефективність розвитку та становлення пригодницького туризму зростає. Поєднання активного відпочинку з елементами спортивних ігор, екскурсійних маршрутів та високого рівня обслуговування туристів пов'язане з розширенням пригодницькому туризму на сучасному етапі. Сьогодні пригодницький туризм представляє собою окрему нішу в туризмі, оскільки об'єднує в собі безліч інших видів, які і формують його основу. Найбільш популярними різновидами пригодницького туризму є екстремальний туризм, спортивний туризм та пригодницькі подорожі.

Мета. Метою статті є дослідити різнопланові аспекти пригодницького туризму в Україні та світі через три взаємопов'язані компоненти, які утворюють єдиний функціональний механізм: фізична активність; взаємодія із природою; культурний обмін.

Методологія. Теоретико-методологічною основою дослідження виступають положення вчень щодо пригодницького туризму та його різновидів, наукові праці учених у даній сфері дослідження. У процесі дослідження використано загальнонаукові методи пізнання: метод теоретичного узагальнення, аналізу і синтезу, історичної аналогії, метод статистичного аналізу. На основі методів системного дослідження акцентується увага на основних категоріях пригодницького туризму: водні, наземні, повітряні та екзотичні; географії пригодницьких турів; організації пригодницького туризму.

Результати. У ході дослідження проаналізовано категоріальний апарат пригодницького туризму; нові різновиди пригодницького туризму; фактори розвитку пригодницьких турів; підготовка пригодницьких маршрутів; ринок пригодницького туризму; моделі державного регулювання пригодницького туризму; он-лайн дослідження пригодницьких турів; засоби для залучення нових туристів для пригодницького туризму; оцінено безпеку під час пригодницьких турів.

Наукова новизна. Узагальнено методологічні підходи щодо дослідження пригодницького туризму та розширено факторний апарат розвитку пригодницьких турів.

Практична значимість полягає в тому, що проаналізовано основні різновиди пригодницьких турів; моделі державного регулювання пригодницького туризму; особливості розвитку пригодницького туризму в світі та Україні.

Ключові слова: пригодницький туризм; важкий екотуризм; спортивний туризм; активний туризм; фактори розвитку пригодницького туризму; заходи розвитку пригодницького туризму; пригодницькі маршрути; моделі державного регулювання пригодницького туризму; організація пригодницького туризму.

Туризм більшістю фахівців визнаний складним соціально-економічним, культурним та психологічним феноменом, значення якого за прогнозами в майбутньому зростатиме в усіх сферах суспільного життя. З метою ведення здорового способу життя розпочалося активне залучення населення до занять спортом. Не останню роль в цьому відіграв пригодницький туризм, який включав різноманітні програми та заходи. Це сприяло ефективному розвитку та становленню пригодницького туризму. Зокрема, серед заходів варто виділити активне залучення населення до занять спортом та переосмислення людьми їх способу життя. Важливу роль в цьому аспекті почав відігравати процес становлення пригодницький туризм з його різноманітними методами та незвичайними підходами. Все більше і більше людей почали захоплюватися даним видом туризму. Завдяки цьому та ентузіастам своєї справи пригодницький туризм почав набувати масового характеру. Почали з'являтися та активно розвиватись нові різновиди пригодницького туризму, серед яких: рафтинг, дельтапланеризм, скелелазіння, трекінг, джипінг-тури, парапланеризм та багато інших.

Пригодницький туризм – це один з молодих та малодосліджених напрямків туристичної сфери, який тільки набирає необхідних обертів для свого подальшого розвитку. У даний час на світовому ринку пригодницький туризм (*adventure tourism*) - це не просто подорожі з пригодами, а тури з елементами чогось незвичайного, виняткового для туристів.

Пригодницький туризм – різновид туризму, пов'язаний з фізичними навантаженнями та організацією нестандартних турів у екзотичні й екологічно чисті природні резервації та включає незвичайні подорожі, нетрадиційні транспортні засоби.

Об'єкти та методи дослідження.

Пригодницький туризм має свій об'єкт, якими виступають різні недоторкані місця, мальовничі гірські ділянки, водоспади та водойми. Тобто все те, що є для туриста новим, захоплюючим та досі не баченим. Пригодницький туризм перебуває тільки на початковому етапі свого становлення. Ще не до кінця розкритий його потенціал, який за прогнозами науковців є одним з найбільших серед всіх різновидів туризму. Незважаючи на всі плюси та мінуси в становленні пригодницького туризму, можна з впевненістю стверджувати, що цей вид відіграватиме одну з провідних позицій в туристичній індустрії не тільки в Україні, але і в цілому світі. Цей вид туризму спонукає до всебічного розширення особистості, стимулює до прийняття важливих рішень, до покращення самопочуття, як фізичного, так і духовного тощо.

Українськими вченими, які на сьогодні займаються дослідженням пригодницького туризму є: О.О. Любіцева, Л.М. Устименко, М.П. Кляп, Ф.Ф. Шандор та інші. Згідно їх напрацювань можна стверджувати, що даний вид має величезний потенціал для свого розвитку на території нашої держави, але поряд з цим – цей потенціал використовується нерационально.

Теоретична основа пригодницького туризму на сьогодні ще не сформована. Це пов'язано з тим, що цей різновид туризму є досить молодим явищем. Але, будь-який різновид туризму повинен мати підґрунтя, тобто ту базу чи основу, на яку можна спиратись при формуванні власних теоретичних основ. Саме тому, основи пригодницького туризму ґрунтуються безпосередньо на теорії туризму і потребують подальшого дослідження. При дослідженні пригодницького виду туризму, фахівці в цій сфері не можуть і сьогодні визначити єдиної методології його становлення та формування пригодницьких турів.

З кожним днем, кількість різновидів пригодницького туризму швидко зростає. Саме через це, повністю сформованої класифікації пригодницького туризму немає. Але не зважаючи на це, для більшої комфортності, всі види даного виду туризму поділені в залежності від засобів та способу здійснення на певні категорії. Пригодницький туризм, на сьогоднішній день, прийнято ділити на такі великі категорії: водні, наземні, повітряні та екзотичні. Кожна з цих категорій нараховує велику кількість видів туризму, для яких притаманні свої особливості.

Як зазначають Мальська М.П., Антонюк Н.В., Ганич Н.М., на сьогодні не існує чіткого визначення даного поняття, оскільки воно може бути класифіковане відповідно до типу здійснюваної діяльності самим туристом, а не від ступеня складності чи можливого ризику від здійснення пригодницьких подорожей [6, с.4].

Постановка завдання. Метою статті є дослідити різнопланові аспекти пригодницького туризму в Україні та світі. Виходячи із поставленої мети основними завданнями є: дослідити категоріальний апарат пригодницького туризму; різновиди розвитку пригодницького туризму; фактори та основні заходи розвитку пригодницького туризму; моделі державного регулювання пригодницького туризму; організацію та планування пригодницьких турів; безпеку від час пригодницьких турів.

Результати та їх обговорення.

Пригодницький туризм - різновид туризму, пов'язаний з фізичними навантаженнями та організацією нестандартних турів у екзотичні та екологічно чисті природні резервації та включає незвичайні подорожі, нетрадиційні транспортні засоби. Сюди відносяться такі види туризму: альпінізм; скелелазання; льодолазання, рафтинг, спелеотуризм, гірський туризм,

пішохідний туризм, водний, лижний і гірськолижний туризм, каньйонінг, кінний туризм, маунтбайк, дайвінг, парапланеризм [9].

Пригодницький туризм об'єднує всі подорожі, пов'язані з активними способами пересування та відпочинку на природі, що мають на меті отримання нових відчуттів, вражень, поліпшення туристом фізичної форми та досягнення спортивних результатів. Участь у пригодницькому турі вимагає від учасників фізичної підготовки і майстерності, швидкості реакції, уміння приймати нестандартні рішення. Пригодницькі маршрути готуються ретельніше з метою звести ризик до мінімуму і зробити умови туру більш комфортабельними за рахунок забезпечення супроводжуючими, проміжними таборами, туристським спорядженням.

Такий вид туризму вимагає від туристичних фірм значно більшої уваги на стадії підготовки, оскільки необхідно вирішити цілий комплекс питань, пов'язаних із організацією безпеки туристів, адже страхування на такий тур коштує значно дорожче.

Пригодницький туризм часто називають «*важким екотуризмом*» у зв'язку з тим, що жага до пригод туристів тут превалює над мотивами охорони природи. Географія і тематика пригодницьких турів досить різноманітна. Зазвичай це групові тури. Специфічною рисою такого туризму є отримання різних ліцензій, які дозволяють полювання, риболовлю, вивіз трофеїв.

Пригодницький туризм пов'язаний з певним ризиком, тому для забезпечення безпеки таких турів необхідні висококваліфіковані інструктори, провідники. Даний вид туризму має досить високу вартість, і його можна віднести до розряду елітарного відпочинку.

Пригодницький туризм часто ототожнюють зі *спортивним туризмом* (*альпінізмом, спелеологією, парапланеризмом*) і *активним туризмом*, коли туристи переміщуються за допомогою так званих активних способів (пішки, на велосипедах, човнах, плотах). Насправді це не зовсім вірно. Спортивний туризм, як подорожі з метою заняття спортом або відвідування змагань включає й види туризму, не пов'язані з пригодами, ризиком. У той же час пригодницький туризм включає в себе види подорожей без активних способів пересування. Наприклад, джиппінг - подорожі по пересіченій місцевості на автомобілях підвищеної прохідності, або BASE - стрибки зі спеціальним парашутом з літальних апаратів, прямовисних скель, високих антропогенних об'єктів (арочних мостів, телебашт) або глибоководні занурення.

Ринок пригодницького туризму в світі отримав значне зростання за останнє десятиліття. Цьому свідчать збільшення доходів від даного виду в сумі понад \$ 270 млрд. Сьогодні біля 40% туристів – це туристи, метою подорожі яких є пригодницький туризм. У свою чергу, таке зростання ринку пригодницьких подорожей має значні наслідки для DESTINATION та туристичних підприємств. Оскільки більша частина туристів не виявляє бажання просто відвідувати пляжі чи здійснювати шоппінг-тури, а прагне отримувати нові враження від пригодницьких турів. Поява нових ринків туристичних поїздок має вагомий вплив на майбутній розвиток пригодницького туризму в світі.

Пригодницький туризм на сьогоднішній день є тим видом, який розвивається чи не найшвидше. Якщо темпи його розвитку залишаться на такому ж рівні, що і сьогодні, то вже через декілька років цей вид стане одним із лідерів поміж інших видів туризму. Як відомо, пригодницький туризм пов'язаний з отриманням досі не відомих туристу відчуттів, емоцій, вражень та безпосередньо пов'язаний з активними елементами відпочинку.

Пригодницькі тури повинні включати окрім екстриму і пізнавальну ціль та ґрунтуватись на історичних матеріалах. Україна має велику кількість маловідомих територій, які ідеально підходять для організації пригодницьких турів, оскільки велика кількість археологічних та культурних пам'яток є у важкодоступних місцях, що викликає неабиякий інтерес у туристів.

Поруч із організацією пригодницького туризму в країнах світу, доцільно виділити і особливості його державного регулювання. У національному законодавстві різних країн передбачені особливі умови, які визначають можливість створення й регламентують діяльність туристичних підприємств. Законодавчі обмеження в цій сфері ділової активності встановлюється передусім для захисту інтересів туристів як споживачів специфічних послуг, а також для розвитку цивілізованих ринкових відносин у сфері пригодницького туризму та туризму в цілому, у тому числі також для збереження навколишнього середовища [5, с.233].

На сьогоднішній день більшість країн Європи прийняли закон про розвиток туризму, та пригодницького туризму зокрема, в якому зазначені фундаментальні правові норми стосовно взаємодії всіх сторін туристичної індустрії.

Незважаючи на прагнення ЄС призвести туристське законодавство до єдиного знаменника, в кожній країні є власні підходи до регулювання пригодницького туризму. У багатьох країнах основні зусилля спрямовані на регулювання взаємодії “турфірма – держава”. Здійснюється це насамперед у формі ліцензування туристської діяльності.

Окрім цього проявляються і певні особливі фактори, які мають безпосередній вплив на формування державної політики в сфері туризму та, зокрема, пригодницького туризму. До таких факторів відносять: природні умови країни, рівень розвитку транспортної системи, соціально-культурні фактори.

Пригодницький туризм є специфічним різновидом туризму, який потребує особливої уваги з боку держави. Саме тому на сьогоднішній день виділяють чотири основні моделі регулювання пригодницького туризму в країнах світу.

Характерною особливістю *першої моделі* є в першу чергу відсутність централізованого органу. Оскільки відсутня центральна туристична адміністрація, то вирішення всіх питань в сфері пригодницького туризму відбувається на так званих ринкових принципах самостійної організації. Зазвичай, цю модель прийнято застосовувати тоді, коли учасники пригодницького туризму можуть вирішити всі проблеми самостійно. Ще одним типовим випадком для даної моделі є те, що вона використовується тоді, коли пригодницький туризм не відіграє провідну роль в економіці країни. Яскравим прикладом даної моделі виступає США.

Друга модель державного регулювання пригодницького туризму передбачає наявність міністерства, як авторитетного центрального органу, який має здійснювати контроль над усіма підприємствами туризму країни. Інструментами державного управління є: фінансові вкладення, рекламна та маркетингова діяльність, залучення інвестицій в туристичну індустрію, адже країни, де застосовується дана модель управління туристичною діяльністю та, зокрема, пригодницького туризму є небагатими. Представниками даної моделі є країни з перехідною економікою та країни, що розвиваються, в яких туризм є одним із основним джерел надходжень у бюджет (Єгипет, Мексика, Туреччина, які характеризуються багатим історичним та природним потенціалом, що має бути підтримано на державному рівні) [4].

Наступна модель регулювання пригодницького туризму з боку держави носить назву – “Європейська”, оскільки основними її представниками виступають високо розвинуті держави Європи (Іспанія, Італія, Франція, Велика Британія – які охоплюють 1/3 всіх прибутків від туристичної діяльності). Розвиток пригодницького туризму та туризму в цілому, вирішують у відповідно створеному міністерстві, яке працює в двох основних напрямках:

- по перше, займається вирішенням нагальних питань державного регулювання туристичної сфери, до яких входить розроблення необхідної нормативно-правової бази, організація міжнародного співробітництва, накопичення, оброблення та систематизація статистичних даних;

- по друге, спрямовує маркетингову діяльність щодо участі у виставках, форумах, конференціях міжнародного рівня та на управління роботою консульств країни за кордоном.

Остання модель регулювання пригодницького туризму характеризується створенням так званих змішаних міністерств, які охоплюють суміжні з туризмом інші сфери народного господарства. Виділення пріоритетності сфери туризму та, зокрема, пригодницького туризму є характерною особливістю даної моделі регулювання, де зазначений чіткий поділ повноважень між двома елементами: регіональною та центральною адміністрацією. Яскравими представниками даної моделі є Малайзія та Індія.

Зарубіжний досвід організації пригодницького туризму показує, що середня тривалість таких турів складає 10 днів. У 2010 році пригодницький туризм планувало здійснити 42% відпочиваючих, у 2012-му – 54%. У період з 2012 до 2015 років майже 73% опитаних респондентів планували здійснити подорожі з пригодницькою метою.

Згідно досліджень науковців, найбільш привабливими макрорегіонами для пригодницького туризму виступають: Південна і Північна Америки, а також Європа. Також було підраховано, що прибуток від пригодницького туризму для цих макрорегіонів становить біля \$270 мільярдів. У загальному дані території складають 65-70% від всіх міжнародних туристичних потоків.

Найбільш популярними дестинаціями для пригодницького туризму на сьогоднішній день є: Латинська Америка, яка вважається справжньою “Меккою” для здійснення подорожей з пригодницькою метою; ряд європейських країн, серед яких варто виділити Грецію, Італію, Кіпр, Туреччину та інші. Цей список можна продовжувати і далі, оскільки, для організації пригодницького туризму підходять всі країни для яких характерними є екзотичні місця, складні географічні та природні умови та, власне, незаселені райони чи непролазні джунглі.

На сьогоднішній день прослідковується позитивна тенденція зростання відсотку іноземних туристів з Америки та Європи, яких класифікують як туристів, які займаються пригодницьким туризмом. Згідно даних, відсоток зріс із 26,3% у 2009 році до 54,9 % у 2014 році. До цих даних включали тільки тих туристів, метою діяльності яких під час останньої подорожі виступав пригодницький туризм [9].

У світі, пригодницький туризм прийнято ділити на дві категорії: важкі пригодницькі подорожі, які характеризуються високим рівнем складності на маршруті та прості подорожі, складність яких є оптимальною для туриста без будь-яких явних перешкод. Згідно отриманих даних середні витрати на пригодницький туризм за останні декілька років збільшилися майже в двічі з \$593 мільйони у 2009 році, до \$947 мільйони у 2012 році. При цьому, щорічний приріст становить біля 20%. Враховуючи даний приріст сума середніх витрат на здійснення пригодницьких подорожей становила в 2014 році – \$1363,7 мільйони. Найбільше ж витрат припало на Південну Америку, оскільки туристи які займаються пригодницькими подорожами збільшили відсоток витрат на подорожі з підвищеним рівнем складності майже на 80% та на 25% збільшили витрати на пригодницькі подорожі з низьким рівнем складності.

Важливим фактором який впливає на розвиток пригодницького туризму є *продаж спорядження та одягу* для цього виду туризму. Даний фактор має важливий економічний ефект. У період з 2009 до 2012 рр. даний показник збільшився на 18,5%, що склало майже \$82 мільярди. Тобто, прослідковується тенденція збільшення на 6,2% щорічно. У 2013-му році ця сума складала \$87,4 мільярди, а в 2014 році ця сума склала майже \$93 мільярди. Проте, прослідковується зниження фактичних витрат на одну поїздку в середньому на 4-7% в рік в досліджуваних макрорегіонах з 360 доларів до 300. Причина цього полягає в тому, що більшість осіб, які здійснюють пригодницькі подорожі беруть необхідне спорядження та одяг в оренду замість покупки їх. Також, багато початківців не купують одяг та спорядження

через те, що вони ще не досягнули відповідного рівня в тому чи іншому різновиді пригодницького туризму

Учасники пригодницького туризму люблять читати такі книги та публікації як: National Geographic, National Geographic Traveler, Men's Health та багато інших. Кожне з даних видань охоплюють теми пов'язані з відпочинком та різноманітними пригодами.

Розподіл туристів в залежності від групи учасників, які здійснюють подорожі з пригодницькою метою є наступним: 21% – це подорожі з друзями, знайомими; 37% – подорожі з другою половинкою; 30% – подорожі зі своєю родиною включаючи дітей; не значна частина – 12% включає самотніх подорожуючих.

Враховуючи зростання все більшої участі туристів у пригодницьких подорожах, то ринок пригодницького туризму інтегрується з ринком подорожей як єдине ціле. Важливим фактором є також *планування подорожі* заздалегідь. “Шукачі пригод” – це, як правило, досвідчені туристи, які можуть проводити годинами за плануванням своєї майбутньої поїздки враховуючи їх попередній досвід. Їхні поїздки є більш цікавішими ніж поїздки людей, які не мають досвіду організації та планування пригодницьких подорожей [9].

Серед найбільш поширених форм планування та організації пригодницьких подорожей є проведення он-лайн досліджень та консультування у друзів та рідних. Всього 12 % туристів, які здійснювали пригодницькі подорожі не готувалися взагалі до поїздки. Популярними елементами, які впливають на організацію та планування пригодницьких подорожей в світі є також перегляд різного роду туристичних програм по телебаченню, перегляд журналів, консультація у професіонального агента з питань пригодницького туризму та інші. Високий відсоток планування подорожей пригодницького напрямку в Інтернеті (69%) засвідчує про те, що Інтернет відіграє важливу роль в сучасній індустрії туризму.

Найбільш поширеними засобами для залучення нових туристів для пригодницького туризму є:

1) публікація фото та відео матеріалів з поїздки в соціальних мережах (Facebook, Instagram, тощо);

2) розповідь друзям та сім'ї про можливість здійснити пригодницькі подорожі;

3) публікація відгуків на туристичних сайтах.

Характерною особливістю людської природи виступає потяг до пізнання нових відчуттів, вражень, місць проживання та різноманітних видів діяльності. Тому для цього, туризм сьогодні виступає важливою умовою існування людей.

У формуванні методологічних підходів щодо дослідження пригодницького туризму можна виокремити наступні етапи:

- *економічний* етап – він дає можливість припустити той факт, що пригодницький туризм приносить певну економічну вигоду;

- *екологічний* етап – основною його метою є врахування впливу пригодницького туризму на навколишнє природне середовище;

- *соціально-культурний* етап – його основним завданням є дослідження впливу пригодницького туризму на населення

Цей різновид туризму здебільшого є індивідуальним видом або ж включає подорожі групою з декількох осіб. Все це зумовлено тим, що пригодницький туризм є доволі небезпечним видом і може нести загрозу для життя туриста. Часто можуть виникати непередбачувані ситуації, які і формують основу пригоди. Саме тому, організатори турів пригодницького характеру, намагаються формувати не великі групи, оскільки це дозволяє забезпечити великий рівень безпеки для кожного з учасників таких турів.

Сьогодні науковці пов'язують пригодницький туризм з активним відпочинком, спортивним та екстремальним туризмом. Вони тісно доповнюють один одного, але відмінності між ними є. Метою активного відпочинку є розваги, накопичення досвіду. Для такого відпочинку характерним є проживання у комфортних умовах, на відміну від пригодницького туризму. У свою чергу пригодницький туризм своєю метою робить формування привабливої мети подорожі в пізнавальних цілях. Екстремальний туризм стає для пригодницького туризму поняттям доволі відносним. Здебільшого це залежить від накопиченого досвіду людей, які здійснюють подорожі.

Досліджуючи пригодницький туризм, дослідники дійшли висновку, що для кожної людини слово "пригода" є різним. Для когось це стрибки з парашуту, або катання на катамарані, а для когось це просто велопогулянка. Саме тому, фахівці, які досліджують цей різновид туризму рекомендують при формуванні пригодницьких турів враховувати багато факторів, серед яких основними є:

- 1) необхідність супроводу з боку досвідченого інструктора, медпрацівника та при потребі гіда-перекладача, туристів під час всієї подорожі;
- 2) забезпечення туристів всім необхідним спорядженням, харчуванням та проживанням;
- 3) формуючи пригодницький тур, туроператори повинні враховувати фізичну підготовку кожного туриста, який виявив бажання здійснити таку подорож;
- 4) грамотність дозування навантаження під час всього маршруту та його безпечність для туристів;
- 5) надання достатнього часу для сну та релаксації;
- 6) надання повної та вичерпної інформації учасникам пригодницького туру про небезпеки, які можуть очікувати їх під час подорожі.

Сьогодні пригодницький туризм представляє собою окрему нішу в туризмі, оскільки об'єднує в собі безліч інших видів, які і формують його основу. Найбільш популярними різновидами пригодницького туризму є екстремальний туризм, спортивний туризм та пригодницькі подорожі.

Екстремальний туризм – це подорож, основною метою якої є отримання гострих відчуттів. Залежно від способу та засобів здійснення розрізняють наступні види екстремального туризму: водні; наземні, що практикуються, як правило, в гірській місцевості; повітряні; екзотичні [6, с.199].

Пригодницький спорт включає екстремальні сплави по річках (рафтинг), спелео-ліжні походи, альпінізм. Спортивні програми також можуть включати скелелазіння, дельтапланеризм, парапланеризм, в'їндсерфінг, каньйонінг та інші.

Власне пригодницькі подорожі - це експедиції в екзотичні країни або райони зі складними географічними або природними умовами, незаселені території. Вони можуть включати пересування по річках, пішки в горах (трекінг), на велосипедах, верхи на конях, на автомобілях-позашляховиках і інші [4].

Стан дослідження пригодницького туризму на сьогоднішній день тільки на початковому етапі, оскільки це новий напрям туризму. Поняття пригодницький туризм на території сучасної України активно почало розвиватись на початку ХХІ століття. Своїй стрімкій появі на туристичному ринку не тільки України, але і всього світу, він завдячує зростанню попиту у суспільства на нові види туризму, збільшенню кількості вільного часу та бажанню отримати нові гострі відчуття від подорожей.

Досліджуючи пригодницький туризм, науковці дійшли спільної думки в тому, що термін "пригодницький" туризм повинен використовуватися як широке поняття, що також включає в свій склад екотуризм. Але потрібно враховувати той факт, що пригодницький і екотуризм не поглинають один одного повністю, хоча і тісно взаємодіють один з одним.

До 90-х років становлення пригодницького туризму несло в собі як позитивні так і негативні елементи. З позитивного можна виділити те, що пригодницький туризм мав постійне фінансове забезпечення з боку держави, активно розвивалася необхідна інфраструктура для проведення пригодницьких турів, почали появлятися пункти прокату туристичного обладнання необхідного для здійснення турів з пригодницькою метою. Негативним моментом було те, що здійснювався жорстокий контроль за діяльністю закладів, які організовували пригодницькі тури та необхідність збирати велику кількість дозволів для їх проведення. Незважаючи на негативні моменти, в цілому, пригодницький туризм поступово почав завойовувати туристичний ринок в Україні. Для цих видів пригодницького туризму великий потенціал для розвитку є в Українських Карпатах. Ще є багато інших гарних місць для альпіністів, наприклад, каньйон на р. Смотрич в районі Кам'янця-Подільського, "Надслучанська Швейцарія" на Рівненщині.

Основна мета розвитку пригодницького туризму в Україні ґрунтується на формуванні конкурентоспроможного туристичного продукту на міжнародному ринку послуг, який би міг повністю задовольняти всі потреби населення та забезпечити в комплексному напрямку подальший розвиток територій та економічно-соціальних інтересів. Важливо також звернути увагу на раціональне використання наявних природних ресурсів та збереження екологічного середовища. Всі заходи, які на правлені на досягнення поставлених завдань повинні бути узгоджені з основними темпами становлення ринкових механізмів.

Основними пріоритетними напрямками державної політики в галузі пригодницького туризму є: 1) удосконалення правових засад регулювання відносин у галузі туризму; 2) забезпечення становлення туризму як високорентабельної галузі економіки України, заохочення національних та іноземних інвестицій у розвиток індустрії туризму, створення нових робочих місць; 3) розширення міжнародного співробітництва, утвердження України на світовому туристичному ринку; 4) створення сприятливих для розвитку туризму умов шляхом спрощення та гармонізації податкового, валютного, митного, прикордонного та інших видів регулювання; 5) забезпечення доступності туризму та екскурсійних відвідувань для дітей, молоді, людей похилого віку, інвалідів та малозабезпечених громадян шляхом запровадження пільг стосовно цих категорій осіб

Висновки. Проведений аналіз дає змогу оцінити перспективність пригодницького туризму в світі. Він показує, що цей різновид туризму є одним із найбільш швидко прогресуючих видів, надходження від якого зростають з кожним роком все більше і більше. Важливу роль в його подальшому розвитку відіграватиме правильне розуміння потреб споживачів, а дослідження поведінки даного сегменту ринку буде мати чи не вирішальне значення в подальшому залученні нових потенційних туристів.

Фактором, який формує подальший розвиток пригодницького туризму в світі є його *маркетингове значення*. Прогнозоване зростання пригодницького туризму швидкими темпами на рику зумовлене двома взаємопов'язаними явищами. У першу чергу, потенційні учасники таких турів вимагали формування різноманітних експериментів, які би включали культурну і природну взаємодію за допомогою фізичної активності та нових креативних заходів. По друге, туристичні оператори в короткі строки пристосували свої нові продукти, які направлені на задоволення нового попиту. Саме тому, зростає популярність поїздок з елементами пригод в світі. Згідно прогнозів спеціалістів до 2020 року такі макрорегіони, як: Північна Америка, Південна Америка та Європа будуть відігравати провідну роль у формуванні туристичних потоків світу. Але поруч з ними, активно розвиваються і такі регіони як Китай та Індія, які в своїй подальшій перспективі планують формувати нові напрями розвитку пригодницького туризму.

Організацію пригодницького туризму в Україні потрібно планувати на підґрунті комплексності. Тобто, необхідно врахувати безліч аспектів, серед яких важливе місце

займають законодавчі аспекти, які стосуються інших секторів, зокрема, транспорт, охорона здоров'я, працевлаштування та зайнятість населення, сільське господарство, засоби зв'язку, тощо.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Беленький П. Ю. Регіональна політика збалансованого соціально-економічного розвитку / П. Ю. Беленький, О. О. Другов // Регіональна економіка. – 2005. – № 1. – С. 96–106.
2. Грабар М. В. Сфера туризму та рекреації регіону: основні аспекти оцінки розвитку / М. В. Грабар // Сталий розвиток економіки. – 2013. – №2. – 19 с.
3. Ільїна М. В. Інтегральне оцінювання туристично-рекреаційної сфери територій різних типів / М. В. Ільїна // Економіка. Управління. Інновації. – 2013. – № 2(10).
4. Кифяк О.В. Туризм як фактор вдосконалення галузевої структури регіональної економіки. Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. – 2010. Вип.4. Режим доступу [http://tourlib.net/statti_ukr/kyfjak_o3.htm]
5. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг – К.: “Альтерпрес”, 2002. – 436с.
6. Мальська М.П., Антонюк Н.В., Ганич Н.М. Міжнародний туризм і сфера послуг: Підручник. – К.: Знання, 2008. – 661 с.
7. Музиченко-Козловська О. В. Економічне оцінювання туристичної привабливості території : [монографія] / О. В. Музиченко-Козловська. – Л.: «Новий світ-2000», 2012.–176с.
8. Омельченко, В.П. Антихевич Т.П. Удосконалення процесу проектування курток для екстремального туризму / В.П. Антихевич Т.П. Омельченко // Легка промисловість. – 2014. – №2. – С.32-33.
9. Пригодницький туризм/ Режим доступу <http://vseoturizme.com/uk/priklyuchencheskij-turizm.html>
10. Шандор Ф.Ф. Сучасні різновиди туризму: Підручник / Ф.Ф. Шандор, М.П. Кляп. – К.: Знання, 2013. – 334с.

АННОТАЦІЯ

ОСОБЕННОСТИ ОРГАНИЗАЦИИ И ПЛАНИРОВАНИЯ ПРИКЛЮЧЕНЧЕСКОГО ТУРИЗМА

Быстрое развитие туристической сферы и возрастающие желания туристов приводят к созданию новых разновидностей туризма. Одним из таких молодых разновидностей есть приключенческий туризм. С каждым годом эффективность развития и становление приключенческого туризма возрастает. Соединение активного отдыха с элементами спортивных игр, экскурсионных маршрутов и высокого уровня обслуживания туристов связано с возрастанием приключенческого туризма на современном этапе. Сегодня приключенческий туризм представляет собой отдельную нишу в туризме, поскольку соединяет в себе другие виды, которые и формируют его основу. Наиболее популярными разновидностями приключенческого туризма есть экстремальный туризм, спортивный туризм и приключенческие походы.

Цель. Целью статьи является исследовать разноплановые аспекты приключенческого туризма в Украине и мире через три взаимосвязанные компонента, которые образуют единый функциональный механизм: физическая активность, взаимодействие с природой, культурный обмен.

Методология. Теоретико-методологической основой исследования выступают положения учений про приключенческий туризм и его разновидности, научные работы ученых в данной сфере исследования. В процессе исследования использованы общенаучные методы познания: метод теоретического обобщения, анализа и синтеза, исторической аналогии, метод статистического анализа. На основе методов системного исследования акцентируется внимание на основных категориях приключенческого туризма: водные, наземные, воздушные и экзотические; географии приключенческих туров; организации приключенческого туризма.

Результаты. В ходе исследования проанализирован категориальный аппарат приключенческого туризма; новые разновидности приключенческого туризма; факторы развития приключенческих туров; подготовка приключенческих маршрутов; рынок приключенческого туризма; модели государственного регулирования приключенческого туризма; онлайн исследования приключенческих туров; средства для привлечения новых туристов для приключенческого туризма; оценена безопасность во время приключенческих туров.

Научная новизна. Обобщены методологические подходы об исследовании приключенческого туризма и расширен факторный аппарат развития приключенческих туров.

Практическая значимость состоит в том, что проанализированы основные разновидности приключенческих туров; модели государственного регулирования приключенческого туризма; особенности развития приключенческого туризма в мире и Украине.

Ключевые слова: приключенческий туризм; тяжелый экотуризм; спортивный туризм; активный туризм; факторы развития приключенческого туризма; средства развития приключенческого туризма; приключенческие маршруты; модели государственного регулирования приключенческого туризма; организация приключенческого туризма.